Posudek diplomové práce ***Italská deminutiva a jejich české protějšky (se stručným porovnáním situace v portugalštině),*** kterou předložila Bc. JANA STULÁKOVÁ, FF UK, Ústav románských studií, ak.r. 2021/2022.

Jana Stuláková si pro svou diplomovou práci vybrala slovotvorné téma, které jistě nepatří mezi snadno uchopitelné jevy, totiž alteraci (jak proces derivace deminutiv, augmentativ a pejorativ nazývá italská lingvistika), a rozhodla se prozkoumat nejčastější italská deminutiva ve srovnání s češtinou na základě dat paralelního korpusu InterCorp. Součástí tohoto srovnání je jako příloha také nástin situace v portugalštině; tato příloha měla pravděpodobně sloužit jako jedna z kapitol této práce, jež nejspíš měla původně širší záběr.

Text je rozdělen do šesti hlavních kapitol (kapitoly 7-12 představují závěr, dvojici résumé, zmíněný dodatek věnovaný portugalštině, bibliografii). Po úvodním vymezení cílů práce následuje kapitola představující základní pojmy slovotvorby, a to jak v českém, tak italském kontextu (kombinace obou přístupů někdy působí určité terminologické obtíže, ke kterým se vrátím). Další kapitoly přinášejí obecnou charakteristiku deminutiv s ohledem na různé faktory (jako je pragmatický rozměr či *aktionsart*), popis tvoření deminutiv v italštině a v češtině. Poslední analytická kapitola přináší pak kontrastivní pohled na jednotlivé sufixy (*-ino, -etto, -ello, -uccio, -uzzo*) v rámci tří subkorpusů, které si diplomantka vybrala. Nabízí se tedy nejprve selekce jádra omezená na beletrii, pak subkorpusy omezené na právní, náboženské a žurnalistické texty. V posledním srovnání figuruje korpus *Araneum Italicum Minus*, který slouží jako kontrolní vzorek pro srovnání frekvencí nalezených deminutiv.

Celkově bych řekl, že cíle práce byly naplněny a přinesly i některé zajímavé výsledky, které možná nejsou tak překvapivé vzhledem k zásadnímu rozhodnutí zkoumat pouze nejfrekventovanější deminutiva s minimálním výskytem dvou *tokenů*. Mám proto celou řadu otázek, které by se mohly stát předmětem zajímavé diskuse během obhajoby. Zmíním zde jen některé.

1) Je jasné, že různé lingvistické tradice pojímají slovotvorbu různě a pracují s odlišnými terminologiemi. Jana Stuláková začíná od základních pojmů, všechny podrobně vysvětluje, ale občas převezme i terminologii, které pak nevěnuje náležitou pozornost. Na s. 11 se např. zmiňuje o slovotvorných formantech a ve výčtu uvádí mj. distantní morfémy či postfixy. K nim se vzápětí vůbec nevrací a není tedy zřejmé, jakou roli mají hrát. Podobně na s. 13 je převzata pasáž o negaci a objevuje se tu pojem „auxiliáru“, který by vlastními slovy diplomantka jistě pojmenovala jinak.

2) V některých případech nacházíme poněkud zkratkovité formulace, které by vyžadovaly nějaké upřesnění. Např. na s. 12 je řeč o tom, že v italštině také existují restrikce slovotvorby. Takové restrikce ale určitě panují i pro jiné jazyky s derivační morfologií (včetně češtiny). Na s. 19: „V případě koordinačních kompozit se oba formanty nacházejí ve stavu koordinačním“ – sice hned následuje vysvětlení, ale přesto působí taková formulace tautologicky, a autorka mohla rovnou koordinační kompozita vysvětlit lépe. Podobné pasáže se pak týkají i témat, která sice s deminutivy nesouvisí, ale figurují zde jako součást teoretického úvodu o slovotvorbě (např. na s. 20 je zmínka o neoklasických kompozitech, o kterých by se dalo říci i velice stručně něco přesnějšího). Stejně tak na s. 21 u retroformace (myslím, že nelze říci, bychom měli pravidlo *-izione* > *-ire*, že jde právě o zpětný typ derivace, pro kterou máme jen diachronní doklady).

3) Jak souvisí kapitola 3.5 Deminuce a aktionsart s tématem práce? Nedokážu přínos této podkapitoly dobře posoudit.

4) Na s. 39 – co znamenají elementy mikrostruktury soustavy? Zde měla diplomantka opravdu vše lépe vysvětlit a ne jen převzít ze sekundární literatury.

5) Pokud jde o samotné analýzy nalezených deminutiv, jak už jsem naznačoval, není asi divu, že zde figurují slova, která mají již výrazně lexikalizovaný význam a často nefungují v prostém vztahu neutrální vs. deminutivní se všemi (pragmatickými) důsledky, které z toho plynou. Proto se mi zdá, že je někdy nesmírně obtížné tuto distinkci jednoznačně prokázat. Např. u slov, jako je *panchina*, *gradino, palazzina, listino* atd. máme v podstatě autonomní význam, který nemusí vystupovat jako deminutivum vůči základovému slovu. Podobně je tomu u *maglietta* (s. 75) (možná že i v češtině bychom viděli určitý rozdíl mezi např. *triko/tričko* a *rukavice/rukavička*). Možná proto Jana Stuláková říká na s. 87, že některá deminutiva byla přeložena do češtiny zase jen deminutivy bez žádného neutrálního protějšku (a já bych právě řekl, že je to proto, že ono deminutivum i v češtině představuje už dávno neutrální formu…).

6) S tím souvisí i výběr subkorpusů: jestliže diplomantka dohledala množství deminutiv i v právních textech, které jakékoli evaluativní či jinak pragmaticky konotovaná deminutiva vylučují, mohou to opravdu být jen lexikalizovaná slova (jak uvádí např. na s. 62 u *trattino, listino* atd.). Jedním z faktorů, které volbu deminutiva totiž ovlivňují, je i jakýsi prvek hravosti, „ne-vážnosti“ (*non-seriousness*), o kterém mluví morfopragmatika (mám zde na mysli stěžejní dílo Dresslera a Merlini-Barbaresiové z r. 1994).

Na závěr bych ještě zmínil pár formálních aspektů. Určitě by bylo přehlednější, kdyby tabulky byly číslovány a opatřeny popiskem, jak je běžné. Stejně tak by bylo dobré k některým přidat i údaje o frekvenci či procentuálním zastoupení (např. Tabulka č. 1 – zde je mimochodem poprvé číslována i s nadpisem – na s. 86). Nezvyklé jsou též mezery ve víceúrovňových nadpisech (např. 3. 5. 1 místo 3.5.1). Upozorňuji též na pár chybných příkladů v tabulkách (např. na s. 75 *ciuchino*, v tabulce omylem *vocina*, stejně na s. 77 *barchetta* – uvnitř tabulky omylem *ragazzetto*).

Celkově však považuji diplomovou práci Jany Stulákové za zdařilý text, který cele naplnil stanovené cíle (necháme-li stranou dodatek o portugalštině, který může být základem pro další výzkum) a který jednoznačně prokázal autorčinu samostatnost a invenci při zpracování náročného tématu. Mám však za to, že k úplné dokonalosti by zejména v teoretické části mohly diplomantčiny formulace vypadat lépe, a proto diplomovou práci Jany Stulákové prozatím hodnotím jako ***velmi dobrou***.

V Praze dne 29. srpna 2022

doc. Mgr. Pavel Štichauer, Ph.D.,
oponent diplomové práce